

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№10

2025
oktyabr

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 860 sahifa.
2025-yil, oktyabr,

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

JAHON MOLIYA TIZIMIDA “YASHIL” MOLIYALASHTIRISHNI RIVOJLANISHINING MUAMMOLARI VA SHARTLARI	12
Quliyev Begimqul Melikovich	
EKOLOGIK MIGRANTSIYANI MINTAQAVIY MIQYOSDA MUVOFIQLASHTIRISHNING ASOSIY YO‘NALISHLARI	18
Bahtiyor Ismoilov Ulug‘bek o‘g‘li, Kadirova Zulayxo Abduxalimovna	
O‘ZBEKISTONDA BANK XIZMATLARINI RAQAMLASHTIRISH HOLATI	25
Davletova Nilufar Tulanovna	
EKONOMETRIK MODELLASHTIRISHDA MINTAQANI IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	30
Qodirov Farrux Ergash o‘g‘li	
SUV RESURLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING XORIJ TAJRIBASI	37
Kadixodjayeva Nilufar Raxmatullayevna	
MAHALLIY XOMASHYO BAZASIDAN FOYDALANISH ORQALI ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARINI KAMAYTIRISH YO‘LLARI	46
Sultanov Dilshod Normamatovich	
IQTISODIYOTI RIVOJLANGAN DAVLATLARDA INSON KAPITALIGA INVESTITSİYALARNI JALB QILISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	50
Akhmadaliyeva Nikholakhon	
O‘QITUVCHILAR VA TALABALAR UCHUN INNOVATSION TA’LIM DASTURLARINI ISHLAB CHIQISHDA XALQARO STANDARTLARGA MOSLASHUV MEXANIZMLARI	62
Yuldashev Iskandar Bahromovich	
YER QA’RIDAN FOYDALANGANLIK UCHUN SOLIQLARNING ILMIY-TADQIQOTLAR SHARHI	68
Zoxidov Ismatjon Yunusjon o‘g‘li	
RESPUBLIKA IQTISODIY TARAQQIYOTIDA OLIY TA’LIMNI MODERNIZATSIYA QILISH VA INVESTITSIYA JOZIBADORLIGINING O‘RNI	74
Jonuzokov Mirzabek Kulmamatovich	
DAVLAT IQTISODIY XAVFSIZLIGINI MUSTAHKAMLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH STRATEGIYALARI	80
O. Nurmuradov	
ICHKI AUDIT SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI VA BUXGALTERIYA MA’LUMOTLARINING ICHKI AUDIT JARAYONIDA EKONOMETRIK MODELLASHTIRISHNING AHAMIYATI	85
Xamidov Javoxir Shavkat o‘g‘li, Muxitdinov Shoxijaxon Xudoyor o‘g‘li	
XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISHNING MOLIYAVIY MEXANIZMLARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	90
Xuramov Zafar Rajabaliyevich	
KORPORATIV TUZILMALARDA INVESTITSION JOZIBADORLIKNI TA’MINLASHNING AHOLI DAROMADLARINI OSHIRISHDAGI ROLI	95
Qurbonov Javlonbek Jurabekovich, Raxmatov Faxriddin Xasanovich	
GLOBAL RIVOJLANISH JARAYONIDA SUG‘URTA XIZMATLARINI ISLOH QILISH MASALALARI	99
Xushmuradov Oman, Ismoilov Sherzod Ismoil o‘g‘li	

DORIVOR O'SIMLIKLARNI QAYTA ISHLASHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	103
Usmonov Mirg'ulom Xoshim o'g'li	
BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA ERISHISHDA SUN'IY INTELLEKT TIZIMLARINI QO'LLASH METODOLOGIYASINING AHAMIYATI	109
Nasrulloev Hayotjon Xabibulloevich	
НЕЙРОИНТУИТИВНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК ФАКТОР КОНКУРЕНТНОГО ПРЕИМУЩЕСТВА НА РЫНКЕ ТРУДА	115
Ягудин Дмитрий Рустамович	
RESURSLARNI SOLIQQA TORTISHGA OID TADQIQOTLARNING NAZARIY TAHLILI	123
Nasimdjanoov Yunusjon Zoxidovich	
SOLIQ TO'LOVCHILAR FAOLIYATINI MUVOFIQLASHTIRISH: XULQ-ATVOR IQTISODIYOTI VA PROGRESSIV TARIFLARNI LOYIHALASH	129
Abduraimova Nigora Abdugapparovna	
DAVLAT RAQAMLI LOYIHALARI: UZINFOCOMNING TA'LIM TIZIMI VA IQTISODIY SAMARADORLIKKA QO'SHGAN HISSASI	134
Raxmatxo'jayev Axrorxo'ja Akmal o'g'li	
РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ПАСПОРТОВ В ПРОМЫШЛЕННОЙ ЭКОНОМИКЕ И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ	140
Мансурова Сайёра Бахтияровна	
BANK XIZMATLARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	148
Xolikova Oydin Olimjonovna	
PNEVMOMEXANIK YIGIRISH TEXNOLOGIYASI XUSUSIYATLARI	153
Jumaniyazov Kadam, Salimov Shuhrat Halimovich, Nazarov Ramazon Anvarovich	
GREEN INDUSTRY AND THE ECONOMY OF ENVIRONMENTALLY FRIENDLY CONSTRUCTION: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND UZBEKISTAN'S OPPORTUNITIES	158
Mansurova Sayyora Bakhtiyor kizi	
TELEKOMMUNIKATSIYA SOHASINI RIVOJLANTIRISH TAHLILI	166
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA LOGISTIKA XIZMATLARINING MIKRO VA MAKRO TUZILMALARI, ULARNING FUNKSIONAL METADOLOGIK TAMOIYILLARI	171
Z.Teshayev	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT ULUSHI MAVJUD KORXONALARNI BOSHQARISHDA XORIJIY TAJRIBADAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	176
Ismailov Allayor Rashidovich	
MAHSULOT TANNARXINI ANIQLASHDA ISHLAB CHIQRISH XARJATLARINI OG'ISHISHLARI VA ULARNI TAQSIMLASH	183
Raxmatov Baxriddin Baxtiyor o'g'li	
ПОВЫШЕНИЕ СТОИМОСТИ СПОРТИВНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ И ОБЪЕКТОВ НА ОСНОВЕ АУТСОРСИНГА	186
Исмагулова Гульмира Нуралиевна	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY KONSEPSIYASI	193
Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA XIZMATLAR SIFATINI OSHIRISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING INSTITUTSIONAL VA TASHKILIY MEXANIZMLARI	198
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	
TIJORAT BANKLARIDA UZOQ MUDDATLI RESURSLARNI JALB QILISHDA XALQARO TAJRIBA	203
Abduraxmonov Akmal Nurmamat o'g'li	

MEHNATGA LAYOQATLI TRANSPORT SOHASIDAGI AHOLINI ISH O'RINLARI BILAN TA'MINLANGANLIK HOLATINI TAHLILI	207
Abdullayeva Nigora Shamsiddinovna	
TO'QIMACHILIK SOHASINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH MODELI	212
Madraximova Gulasal Ro'zimboy qizi	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI DIVERSIFIKATSIYASI VA GAROV TA'MINOTI SIFATINING BANK BARQARORLIGIGA TA'SIRI	220
Xolbozorov Husniddin Norbek o'g'li	
O'ZBEKISTON - 2030 STRATEGIYASI DOIRASIDA TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISH: MUAMMOLAR VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	226
Norova Nozima Nabiyeвна	
UY-JOY KOMMUNAL XIZMATLARNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING KLASSTERLI MEXANIZMI TAHLILI	232
Odamboyev Oybek Ravshanbek o'g'li	
KORPORATIV BOSHQARUV TUZILMALARIDA MOLIVAVIY MUNOSABATLARNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	236
Qurbaniyazov Shaxzodbek Karimovich	
XALQARO SAVDONING RIVOJLANISHI VA ZAMONAVIY TENDENSIYALARI	242
Jalolov Bekzod Sherzod o'g'li	
TA'LIM TIZIMINI MOLIVALASHTIRISHNING YANGI TIZIMINI JORIY ETISHGA QARATILGAN NAZARIY JIHATLAR	247
Dusanov Salim Mamarasulovich	
O'ZBEKISTONDA BUDJET TUSHUMLARINI OSHIRISHDA BOJXONA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	254
Aktamov Akbarjon Aslan o'g'li	
DAVLAT TA'LIM TASHKILOTLARIDA QURILISH XARAJATLARI HISOBINI YURITISH	262
Ostonokulov Azamat Abduraimovich	
РАЗРАБОТКА ОРГАНИЗАЦИОННЫХ МОДЕЛЕЙ ИНТЕГРАЦИИ КРЕАТИВНЫХ ИНДУСТРИЙ В ТУРИСТИЧЕСКУЮ ИНФРАСТРУКТУРУ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН	273
Хошимова Камилла Навфал қизи	
A NEW STAGE IN THE APPLICATION OF MARKET MECHANISMS TO ENTREPRENEURIAL ACTIVITY	285
Ibrayim Maxkamov	
RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI SOG'LIQNI SAQLASH XIZMATLARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH USULLARI	291
Eshbekova Xayriniso Baxtiyorovna	
QASHQADARYO VILOYATI IQTISODIYOTIDA DXSH ASOSIDA INVESTITSIYA MUHITINING SHAKLLANISHI	297
Hamroyev G'ayratjon Sultonovich	
TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA MIJOZLAR EHTIYOJLARINI O'RGANISH VA TAHLIL QILISH	301
Shaymanov To'liqin Mahmayusupovich	
ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И ЦИФРОВЫХ ПОДХОДОВ В НАЛОГОВОМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ	306
Элбаева Мукаддас Рашидовна	
СИНТЕЗ НЕЧЕТКОЙ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ТЕПЛОЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ ОБЪЕКТОВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ	311
Бахриева Хуршида Аскарходжаевна, Сафаров Шохрух Шарофович, Бахрамов Муҳаммадали Ералиевичасистент	
ШАНХАЙСКАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА КАК КАТАЛИЗАТОР ДОСТИЖЕНИЯ СТРАТЕГИЧЕСКИХ ЦЕЛЕЙ РАЗВИТИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	319
Базарова Гулнора Гуламовна	

O'ZBEKISTON KORXONALARINING TASHQI IQTISODIY FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHDA BANK KREDITLASH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	323
Pulatova Moxira Baxtiyorovna	
QUESTIONS ABOUT THE STUDY OF PERFORMANCE AND EFFICIENCY OF APPLICATION OF LOADING AND EXTRACTING EQUIPMENT	327
Azamat Umirzokov	
MATOLARNING HAVO O'TKAZUVCHANLIGI KORRELATSION TAHLILI	334
Ismailov Nurulla Tuychibayevich	
O'ZBEKISTONDA QISHLOQ XO'JALIGI RISKLARINI SUG'URTALASHNING AFZALLIKLARI	339
Mamadjanov Shuxrat Jalolidinovich	
IKKI QATLAMLI ARALASH TOLA TARKIBLI TRIKOTAJ TO'QIMASINI OLIISH USULI	343
Usnatdinova Elmira Faxratdinovna, Mirusmanov Baxtiyor, Abdurahimova Fazilat Abdullayevna	
MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATI ORGANLARIDA ENG ILG'OR TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA QAROR QABUL QILISH JARAYONLARINING OPTIMALLASHTIRISH YO'LLARI	347
Axmedov Farxod Raxmonjonovich	
IMPACT OF FOREIGN INVESTMENTS ON THE ECONOMY OF UZBEKISTAN: CROSS-SECTORAL ANALYSIS	354
Jumayeva Kamola Azimjonovna, Khasanova Iroda Azizbek kizi	
KORXONA INVESTITSION FAOLLIGINI TA'MINLASHNING NAZARIY-USLUBIY MASALALARI XUSUSIDA	362
Ilyasova Barno Axmadovna	
MILLIY IQTISODIYOTGA XORIJIY INVESTITSİYALARNI O'ZLASHTIRISHNING AMALDAGI HOLATI TAHLILI	371
G'afurov Sherzod Abduvaxob o'g'li	
EKSPORT SALOHIYATINI OSHIRISH ASOSIDA BARQAROR IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	378
Raximov Eshmurod Normuradovich	
O'ZBEKISTONDA BARQAROR IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASHDA EKSPORT SALOHIYATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	385
Berdivaliyeva Madina Komiljon qizi	
SANOAT KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY KONSEPTUAL MEKANIZMLARI	392
Jalolov Abbosxon Ravshanxon o'g'li	
TEPKI UZELI KONSTRUKTIV XOSSALARI TAHLILI	398
Bozorova Farida Maxmudjonovna	
НЕОБХОДИМОСТЬ ОБЪЕДИНЕНИЯ АКЦИЗНОГО НАЛОГА НА НЕФТЕПРОДУКТЫ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	405
Пулатов Дилшод Хақбердиевич, Маматкулов Салимжон Рахмонкулович, Хужамурадов Аброрбек Рўзимурат ўғли, Воронин Сергей Александрович, Абдиев Мансур Мусурмонович	
OLIY TA'LIMGA INVESTITSIYA SIYOSATI: IQTISODIY TAHLIL VA ISTIQBOLLAR	410
Talapova Nargiza Baxriddinovna	
INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE SERVICE NETWORK	416
Bahriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
YANGI O'ZBEKISTON INVESTITSION MUHIT VA UNGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	421
Tirkashev Farruxjon Xolyigitovich	
МНОГОМЕРНАЯ БЕДНОСТЬ И УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ: ОЦЕНКА ЧЕРЕЗ РАМКУ MPI	426
Мамаризоев Жахонгир Исохонович	
ОЦЕНКА И ОПТИМИЗАЦИЯ ВЛИЯНИЯ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ НА ОБЕСПЕЧЕНИЕ СТАБИЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОГО ОБМЕННОГО КУРСА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	430
Норбаева Мухлиса Акрам кизи	

RAQAMLI TO'LOVLAR ASOSLARI VA XAVFSIZLIGI	440
Yaqubov Azizbek G'anibekovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA LOGISTIKA XIZMATLARINI BOSHQARISHNING INNOVATSION USULLARI	444
Xomidov Xojiakbar Adxamovich	
SOLIQ SIYOSATI ORQALI INKLYUZIV IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASH MEXANIZMLARI.....	449
Saydakbarova Madinaxon Anisbekovna	
O'ZBEKISTONDA STARTAP EKOTIZIMINING SHAKLLANISHI VA BARQAROR RIVOJLANISHI YO'LLARI.....	454
Suleymanova Shoir Alavxanovna	
MILLIY IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA TASHQI IQTISODIY FAOLIYATNING O'RNI	459
Alimova Dilfuzaxon Rustam qizi	
MEHNAT BOZORINI OPTIMALLASHTIRISHNING MAKROIQTISODIY BARQARORLIKKA TA'SIRI	464
Botirova Sarvinoz Bobir qizi	
QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA KORPORATIV BOSHQARUVNI TASHKIY-IQTISODIY MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	469
Qurboniyazov Shaxzodbek Karimovich	
INVESTITSIYA FAOLIYATINI MUQOBIL MOLIYALASHTIRISH USULLARINING MANBALARINI SHAKLLANTIRISH YO'LLARI	474
Boboqulov Akmal Muborakbekovich	
RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINING MOHIYATI VA TURLARI.....	482
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
FISKAL BOSHQARUV SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQQA TORTISHNING TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	491
Sulaymonov Farrux Shuxratovich	
ИНДЕКС ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ МОНИТОРИНГА УРОВНЯ ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ	496
Хазраткулова Лола Нармуминовна	
BANK MAJBURIYATLARI VA AKTIVLARINING VAQTINCHALIK NOMUTANOSIBLIK LARI RISKINI KAMAYTIRISH	502
Ibrohimov D.M.	
O'ZBEKISTON RAQAMLI PLATFORMALARI FAOLIYATIDA RAQOBAT SIYOSATINING ZAMONAVIY MUAMMOLARI VA YECHIMLARI.....	507
Saparov Islom O'lmasovich	
RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHDA MARKETING YONDASHUVLARINING QISHLOQ XO'JALIGIGA TATBIQI	514
Abdikarimova Zilola Baxramovna	
TIJORAT BANKLARI KAPITALI TARKIBIDA DAROMAD MANBALARINING ULUSHI VA KAPITALLASHUV JARAYONIDAGI O'RNI	520
Tursunov Mustafo Mirzayevich	
AHOLINI IJTIMOIIY HIMOYA QILISH TIZIMIDA INSTITUSIONAL HAMKORLIKNING O'ZIGA XOS JIHATLARI TAHLILI	524
Abdullayeva Sayyora Aleksandrovna	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING IQTISODIY SAMARADORLIGI	528
Bobojonova Sevara Baxrombek qizi	
MINTAQA SANOATI RAQAMLI XIZMATLAR BOZORIDA TIJORATLASHTIRISHNI "SMART" MODEL I	533
Norov Murodjon Maxmudovich	

TOMORQADAN SAMARALI FOYDALANISH- KAMBAG'ALLIK MUAMMOSINI YUMSHATISHNING MUHIM OMILI	539
Xamidjon Shaxobov	
SUG'URTA KORXONALARIDA REZERVLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	544
Najimova Nigora	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARI EKSPORTINI RIVOJLANTIRISHDA XITOY BOZORINING O'RNINI	549
Mardanov Aziz Yusupovich	
THE IMPORTANCE OF GREEN ENERGY IN THE ECONOMY OF FERGANA REGION: CURRENT TRENDS AND PROBLEMS	555
Khayrullaev Zoidjon	
TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNING UNDIRILISHI BO'YICHA XORIJ TAJRIBASI	559
Mitillayev Ibrohimjon Tursunpulatovich	
RAQAMLI MOLIYAVIY XIZMATLAR SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING NAZARIY ASOSLARI.....	563
Muyassarzoda Fayziyeva	
MOLIYAVIY MEXANIZM SIFATIDA SUG'URTA TASHKILOTLARI TO'LOVGA LAYOQATLILIGINI BELGILASHNING O'ZIGA XOS HUSUSIYATLARI	570
Abdullayev Erkinjon A'zamovich	
MAMLAKAT YAIM QO'SHILGAN QIYMAT HAJMINI STATISTIK VA EKONOMETRIK TAHLIL USULLARI ASOSIDA PROGNOZLASH	578
Jalolov Ilhomjon Isomiddinovich	
XALQARO TURIZM XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	585
Eshtaev Alisher Abdug'aniyevich, Ivatov Irisbeg	
TASHKILOTDA PR (PUBLIC RELATIONS) XIZMATINING IQTISODIY ROLI VA SAMARADORLIGI	590
Ergasheva Fotimaxon Ibragimovna	
РОЛЬ ФИНАНСОВОГО АНАЛИЗА В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	600
Бекбаева Феруза Бахтиеровна	
BARQAROR MOLIYAVIY RENTABELLIK BANKLARNING DAROMADLILIGINI TA'MINLASH OMILI SIFATIDA.....	606
Umarov Davron Shavkatovich	
REKLAMA XIZMATLARI BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKKA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR.....	612
Xamrakulov Azamat Baxritdinovich	
ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ОБУЧЕНИЕМ (LMS) В ОНЛАЙН ОБРАЗОВАНИИ И ЕЕ РОЛЬ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ: АНАЛИЗ И СРАВНЕНИЕ	618
Атабоева Шахризода Равшановна, Бекчанов Бекчан Юлдашевич	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА: ПЕРСПЕКТИВЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ	623
Киличева Ф.Б.	
DAVLAT TIBBIYOT MUASSASALARIDA DEBITORLAR VA KREDITORLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	628
Sultonova Mushtariy Abdulabbosovna	
NARX BELGILASH-IQTISODIY MANFAATDORLIKNING ASOSIY OMILI VA NARXNI SHAKLLANTIRISH TAMOYILLARI	635
Soxadaliyev Abdurashid Mamadaliyevich	
SUTNI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDAGI ISHLAB CHIQARISH JARAYONLARINI TAHLIL QILISH	639
Normuradov Nurbek Sunatilloevich	

O'ZBEKISTONDA BUDJET TUSHUMLARINI OSHIRISHDA TARIF STAVKALARINI OPTIMALLASHTIRISH ORQALI FISKAL BARQARORLIKNI KUCHAYTIRISH (OZIQ-OVQAT IMPORTI MISOLIDA).....	644
Rizayev Mirmahmud Xotamjanovich	
IPOTEKA KREDITLASH JARAYONINING XORIJ TAJRIBASI	652
Akrom Mardiyev	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY BARQARORLIGI TAHLILI	659
Ulashbayev Shohruh Abdivaxobovich	
CHARACTERISTICS OF APPLYING NEW HETEROCOMPOSITE POLYMER MATERIALS IN ENGINEERING ACTIVITIES	665
Umida Ziyamukhamedova, Mirjalol Abdulakimov	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ «МАХАЛЛАБАЙ»: ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ И ТЕОРИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ	672
Қосимжонов Нозимжон Қозимжон ўғли	
EKOLOGIK AUDITNI TASHKIL ETISHDA RISKLARNI JORIY ETISH TARTIBI	676
Abdullayev Xurshidjon Nazrullo o'g'li	
CORPORATE CULTURE AND ITS ROLE IN TALENT MANAGEMENT	683
Shoyunusova Arofat, Sanjar Mirzaliev	
SIRDARYO VILOYATI SHAROITIDA BIOMASSA ASOSIDA OZUQA ISHLAB CHIQARISH IMKONIYATLARI.....	687
Xazratkulov Niyoz Namazbayevich	
ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ХОЗЯЙСТВЕННОГО МЕХАНИЗМА В УСЛОВИЯХ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ	692
Воронин Сергей Александрович, Азимова Феруза Маликовна	
ENERGETIKA LOYIHALARINI RAQAMLASHTIRISHDA TO'SIQLAR VA IMKONIYATLAR	700
Tilakov Ismoiljon Usmonovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMINI RAQAMLASHTIRISHNING AHAMIYATI	706
O'roqov Firdavs Ortiqniyoz o'g'li	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI BOZORLARNI MONOPOLIYAGA QARSHI TARTIBGA SOLISH MEKANIZMLARI VA TAKOMLLASHTIRISH TAKLIFLARI.....	710
Mingboev Asqar Qandaharovich	
JAHON SEMENT SANOATIDAGI TENDENSIYALAR VA O'ZBEKISTONNING BARQAROR RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	717
Abdujabbarov Alisher Abdullayevich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	722
Mufitillayeva Safiya Qodir qizi	
KORXONALAR FAOLIYATINI BAHOLASHDA STATISTIK AXBOROT TIZIMINING O'RNI	728
Musurmonova Mahbuba Omonovna	
INNOVATSION YONDASHUVLAR VA ULARNING AGRAR SOHAGA TA'SIRI.....	732
Ortiqov Sulton Davronqul o'g'li	
DIRECTIONS FOR EFFECTIVE ORGANIZATION OF STRATEGIC MANAGEMENT ACCOUNTING OF COSTS	736
Pardaeva Shakhnoza Abdinabiyevna	
БОРЬБА С ТЕНЕВОЙ ЭКОНОМИКОЙ: МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ И ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИМЕНЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	740
Арзиев Шерзод	
REKREATSION TURIZM OBYEKTLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGI: YALTA VA KISLOVODSK SANATORIYALARI MISOLIDA.....	746
Najmitdinov G'ayratbek Sharifovich	

KORXONA SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDA STRATEGIK REJALASHTIRISH MEZONLARI VA OMILLARINING O'RNI	752
Ubaydullayev Lutfulla Xabibullayevich	
ANALYSIS OF INTERACTIVE PLATFORMS THAT DEVELOP MOTIVATION	757
Maksuda Mukhammadovna Jurayeva, Zarnigor To'liqinovna Sattorova	
O'ZBEKISTONDA TO'QIMACHILIK VA KIYIM SANOATINING MARKETING TAHLILI	761
Tuxtayeva Oydiyoy Normamatovna	
АНАЛИЗ РЕЙТИНГОВ СТРАН ПО ПОКАЗАТЕЛЯМ ЗЕЛЕНОЙ ЭКОНОМИКИ.....	768
Хожиева Назокат Давронбековна	
PILLAGA DASTLABKI ISHLOV BERISH VA SAQLASH TEXNOLOGIK JARAYONLARINING XOM IPAK SIFATIGA TA'SIRI	773
Qodirov Ziyodulla Abdumuxtarovich, Xakimov Mirolimjon Murodiljonovich	
BUDJETLASHTIRISHDA SAMARADORLIK MEZONLARINI ANIQLASH	778
Sobirov Shoyadbek Kurbonaliyevich	
TIJORAT BANKLARI KREDIT SIYOSATINI DIVERSIFIKATSIYA QILISH ORQALI ISHLAB CHIQUARISHNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	783
Abduxomidov Ikromjon Maxamadin o'g'li	
YO'LLARDAGI MUZLAMALARNI ERITISHDA QO'LLANILADIGAN VOSITALARNING ZARARI VA UNI KAMAYTIRISH BO'YICHA TAKLIFLAR	790
Erkabayev Furkat Ilyasovich, Sattorov Farrux Quchqar o'g'li, Aminov Hamza Husanovich	
DAVLAT AUDITI TIZIMINING YANGI RIVOJLANISH BOSQICHI: KUCHAYTIRILGAN NAZORAT VA HISOBDOIRLIK, RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR.....	797
Himmatov Abdisamat Xalilovich	
INVESTITSIYA KO'CHMAS MULK HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLAR	803
Maxmudov Jamshed Ashrafovich	
TIJORAT BANKLARIDA JISMONIY SHAXSLARGA VALYUTA OPERATSIYALARINI KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH	806
Umarova Lola Erkinovna	
"DIREKT-KOSTING" TIZIMI: MAZMUN, MAQSAD VA AMALIYOTDA QO'LLANILISHI.....	812
Djumanov Saitmurod Alimbekovich	
TASHABBUSLI BUDJET JARAYONLARIDA "MENING YO'LIM" LOYIHASINING INSTITUTIONAL RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	817
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
TURIZM SOHASINI KLASSTER USULDA RIVOJLANTIRISHNING ILG'OR XORIJ TAJIRIBASIDAN O'ZBEKISTONDA IJODIY FOYDALANISH IMKONIYATLARI	823
Navruz-zoda Zebiniso Baxtiyorovna	
BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARIGA ERISHISHDA YASHIL OBLIGATSIYALARNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	827
Allayarov Suxrob Rustamovich	
O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMIDA AKTLARINI JORIY ETISHNING KONSEPTUAL VA HUQUQIY ASOSLARI.....	831
Muxammadov Nodir Karimovich	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI TOMONIDAN ISHLAB CHIQUARILGAN MAHSULOTLARNI TASHQI BOZORLARGA OLIB CHIQUISH MEXANIZMLARI VA RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	837
Boymirzayev Zokirjon Mashrabboyevich	
ПОСЛЕДОВАТЕЛЬНОЕ ИНТЕРВАЛЬНОЕ ОЦЕНИВАНИЕ ПО ЗАВИСИМЫМ НАБЛЮДЕНИЯМ	842
Турсунов Гафур Таирович	

AXBOROTNI KRIPTOGRAFIK HIMOYALASHDA SIMMETRIK KRIPTOGRAFIK TIZIMLARNING AHAMIYATI VA ISTIQBOLLARI	849
Safoyev Nuriddin Najmiddin o'g'li	
BIZNES MUHITINI YAXSHILASHDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGI SAMARADORLIGI VA SOLIQ ORGANLARI-SOLIQ TO'LOVCHILAR MUNOSABATLARINI OPTIMALLASHTIRISH	852
Xurramov Azizbek Muxiddin o'g'li	

BIZNES MUHITINI YAXSHILASHDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGI SAMARADORLIGI VA SOLIQ ORGANLARI-SOLIQ TO'LOVCHILAR MUNOSABATLARINI OPTIMALLASHTIRISH

Xurramov Azizbek Muxiddin o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti huzuridagi

“O'zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishning

ilmiy asoslari va muammolari” ilmiy-tadqiqot markazi

PhD, mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. Maqolada soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi munosabatlarni muvofiqlashtirish yo'nalishlari keng tahlil qilingan. Soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasida uyg'un munosabatlarni yo'lga qo'yish iqtisodiyot barqarorligi, byudjet tushumlarining o'z vaqtida va to'liq tushishiga, shuningdek aholining turmush sifati hamda jamiyat farovonligini oshirishga xizmat qiladi. Soliq to'lovchilarning amaldagi soliq solish jarayonini ijobiy qabul qilishi va soliqlarni o'z vaqtida to'lashga roziligini ta'minlash davlat va jamiyat o'rtasidagi ishonchli munosabatlarning shakllanishi uchun muhim omil hisoblanadi. Maqolada soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi munosabatlarning asosiy yo'nalishlari – soliq qonunchiligini takomillashtirish, soliq yukini optimallashtirish, soliq to'lovchilarga tushuntirish va maslahat berish xizmatlarini yaxshilash, soliq organlari faoliyatida shaffoflikni ta'minlash kabi masalalarga alohida e'tibor qaratilgan. Soliq solish tizimini takomillashtirish orqali davlat byudjetining barqarorligini ta'minlash va fuqarolarning soliq yukini adolatli taqsimlashga erishish mumkinligi ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: soliq xavfi, soliq organlari, soliq ma'muriyatchiligi, soliq madaniyati, soliq to'lovchi, davlat, muvofiqlashtirish.

Abstract. The article analyzes in detail the directions of coordinating relations between tax authorities and taxpayers. Establishing harmonious relations between tax authorities and taxpayers contributes to economic stability, timely and full collection of budget revenues, as well as improving the quality of life of the population and overall social well-being. Taxpayers' positive perception of the existing taxation system and their willingness to pay taxes on time are important factors in building trust-based relations between the state and society. The article also focuses on key areas of interaction between tax authorities and taxpayers, including improving tax legislation, optimizing the tax burden, enhancing explanatory and consulting services, and ensuring transparency in the activities of tax authorities. It is emphasized that improving the taxation system makes it possible to ensure the stability of the state budget and achieve a fair distribution of the tax burden among citizens.

Keywords: tax risk, tax authorities, tax administration, tax culture, taxpayer, state, coordination.

Аннотация. В статье подробно рассмотрены направления координации взаимоотношений между налоговыми органами и налогоплательщиками. Налаживание гармоничных отношений между налоговыми органами и налогоплательщиками способствует экономической стабильности, своевременному и полному поступлению бюджетных доходов, а также повышению качества жизни населения и общественного благополучия. Позитивное восприятие налогоплательщиками действующей системы налогообложения и их готовность своевременно уплачивать налоги являются важными факторами формирования доверительных отношений между государством и обществом. В статье также уделено внимание основным направлениям взаимоотношений между налоговыми органами и налогоплательщиками, таким как совершенствование налогового законодательства, оптимизация налоговой нагрузки, улучшение консультационно-разъяснительных услуг, обеспечение прозрачности в деятельности налоговых органов. Подчеркивается, что совершенствование налоговой системы позволяет обеспечить стабильность государственного бюджета и достигнуть справедливого распределения налоговой нагрузки среди граждан.

Ключевые слова: налоговый риск, налоговые органы, налоговое администрирование, налоговая культура, налогоплательщик, государство, координация.

KIRISH

Soliq to'lovchilar va davlatning vakili sifatida soliq organlari o'rtasida yuzaga keladigan soliq munosabatlari butun mamlakat iqtisodiyotiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Soliq tizimining samarali faoliyat yuritishi va barqaror rivojlanishi davlat byudjetiga tushumlarning o'z vaqtida va to'liq ta'minlanishi, shu orqali aholi farovonligini

ta'minlashning muhim asosidir. Byudjetga tushumlarning barqarorligi davlatning ijtimoiy, iqtisodiy va infratuzilmaviy dasturlarni moliyalashtirish imkoniyatiga, shuningdek aholining turmush darajasini oshirishga xizmat qiladi.

O'zbekiston iqtisodiyotida, ijtimoiy-siyosiy va ijtimoiy-iqtisodiy hayotdagi so'nggi o'zgarishlar va islohotlar soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasida adolatli hamda samarali soliq munosabatlarini o'rnatish zarurligini yanada ko'proq namoyon etmoqda. Soliq solishning shaffofligi, tizimdagi barqarorlik va soliq to'lovchilarning qonunchilik oldidagi teng huquqliligi davlat va fuqarolar o'rtasidagi ishonchni mustahkamlashga, shuningdek iqtisodiy faollikni rag'batlantirishga xizmat qiladi.

Soliq munosabatlari faqat davlat byudjeti manfaatlariga emas, balki soliq to'lovchilarning huquq va majburiyatlariga ham asoslanadi. Soliqlar iqtisodiy faoliyat uchun muhim vosita bo'lib, ular davlatning barqarorligini ta'minlash, jamiyatning ijtimoiy ehtiyojlarini qondirish va iqtisodiy rivojlanishga turtki berishda muhim rol o'ynaydi. Shu bois, soliq to'lovchilarning soliq solish jarayonini ijobiy qabul qilishi va soliqlarni vaqtida to'lashi soliq tizimi samaradorligining muhim omillaridan biridir.

O'zbekistonda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar, xususan soliq sohasidagi islohotlar soliq munosabatlarini yanada shaffof va samarali qilishga qaratilgan. Davlat va tadbirkorlik subyektlari o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni muvofiqlashtirish nafaqat byudjetga tushumlarni oshirish, balki umumiy iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash uchun muhim ahamiyatga ega. Soliq qonunchiligini takomillashtirish, soliq organlari faoliyatini samarali va oshkora tashkil etish hamda soliq to'lovchilarning huquqiy madaniyatini oshirish orqali soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi ishonchli munosabatlarni shakllantirish mumkin.

Shuningdek, soliq solishning zamonaviy metodlarini joriy etish, raqamli texnologiyalardan foydalanish, soliq ma'murchiligini avtomatlashtirish kabi chora-tadbirlar soliq munosabatlarini optimallashtirish va soliq solish jarayonini osonlashtirishga xizmat qiladi. Bu esa o'z navbatida soliq to'lovchilarning qonuniylikka rioya qilish darajasini oshiradi va soliq tizimiga bo'lgan ishonchni mustahkamlaydi.

Hozirgi sharoitda soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi munosabatlarni muvofiqlashtirish va adolatli soliq tizimini shakllantirish orqali mamlakatda barqaror iqtisodiy o'sish va aholi farovonligini ta'minlash mumkin. Shu bois, soliq siyosatida shaffoflik, tenglik va adolat tamoyillari asosida ishlab chiqilgan yondashuvlar iqtisodiy rivojlanishning muhim kafolati hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi munosabatlarning mohiyati va konseptual asoslari A. S. Advokatova, A. A. Batarin, A. A. Sorokin, L. I. Goncharenko, I. A. Mayburov, V. M. Oparin, L. P. Pavlova, V. G. Panskov, A. M. Sokolovskaya, D. G. Chernik va boshqa olimlarning ishlarida tahlil qilingan.

O'zbekistonda ham soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi munosabatlarni muvofiqlashtirish masalalariga qaratilgan ilmiy tadqiqotlar mavjud. A. Vaxobov, A. Jo'rayev, I. Niyozmetov, U. Pardev, G. Safarov, F. Isayev, S. Xudoyqulov va U. To'lakov kabi o'zbek olimlari soliq tizimini takomillashtirish, soliq munosabatlarining samaradorligini oshirish, soliq yuki va uning iqtisodiy ta'siri kabi masalalar bo'yicha tahlil va tadqiqotlar olib borishgan. Ularning ishlari O'zbekistonda soliq munosabatlarini o'rganishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Biroq, soliq organlari va soliq to'lovchilar manfaatlarini muvofiqlashtirish, ular o'rtasida adolatli munosabatlarni shakllantirish va amalga oshirishning nazariy-metodologik asoslari hali ham yetarlicha chuqur tadqiq qilinmagan. Ushbu yo'nalishdagi tahlil va ilmiy tadqiqotlar soliq tizimini takomillashtirish, soliq yukini optimallashtirish hamda soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasida ishonchli munosabatlarni shakllantirish uchun asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda umumiy ilmiy usullar – dialektik, sintez va qiyoslash usullari qo'llanildi, bu esa muammoni kompleks tahlil qilish va turli nuqtai nazarlarni birlashtirishga yordam berdi. Shuningdek, maxsus usullar – formal-mantiqiy tahlil va huquq normalarini talqin qilish usullari qo'llanilib, soliq qonunchiligining mohiyati hamda uning amaliyotdagi tatbiqini chuqurroq anglashga imkon berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqotimiz avvalida qayd etish joizki, soliq munosabatlarini rivojlantirishning hozirgi bosqichida soliq organlari va soliq to'lovchilar manfaatlarini tenglik asosida amalga oshirish uchun ikki asosiy yo'nalishga e'tibor qaratish zarur. Birinchisi — soliq xavflarini kamaytirish bilan bog'liq; ikkinchisi esa soliq munosabatlari subyektlarining soliq madaniyatini oshirishga qaratilgan.

Soliq qonunchiligidagi doimiy o'zgarishlar, xususan O'zbekiston qonunlari bilan kiritilgan ayrim o'zgarishlar har ikki tomon uchun – ya'ni qoidalarni belgilaydigan davlat uchun ham, ularga bo'ysunuvchi soliq to'lovchilar uchun ham ma'lum xavf unsurini olib keladi. Shu munosabat bilan ta'kidlash mumkinki, soliq xavflari zamonaviy soliq tizimida reallikka aylangan.

Olib borilgan tadqiqotlar natijasida olimlar soliq xavfini tadbirkorlik subyekti sifatida soliq to'lovchi nuqtai nazaridan tahlil qilar ekan, uni soliq to'lovchining soliq solish va soliq to'lash jarayoni bilan bog'liq ehtimoliy yo'qotishlar (zararlar) xavfini qabul qilish xususiyatlarini aks ettiruvchi iqtisodiy kategoriya sifatida ta'riflaydilar. Shuningdek, ular soliq xavfini soliq munosabatlari subyekti uchun soliq solish jarayoni bilan bog'liq moliyaviy va boshqa yo'qotishlar xavfi deb tushunadilar. Bu xavf soliq to'lovchining amaldagi huquq normalariga asoslangan holda kelgusidagi vaziyatlarni prognoz qilishdagi salbiy chekinishlar tufayli sodir bo'lishi mumkin bo'lgan yo'qotishlarni o'z ichiga oladi [1].

Ta'kidlash joizki, soliq xavflariga arifmetik xatolar yoki qonunchilikning ayrim normalarini tushunmaslik oqibatida yuzaga kelgan yo'qotishlarni kiritish mumkin emas. Soliq to'lovchilar uchun soliq xavflari soliq yukining oshishi xavfini anglatadi, chunki soliq organi shartnomani haqiqiy emas deb tan olishi yoki soliq to'lovchi qonuniy deb hisoblagan soliq hisob-kitobini noqonuniy deb topishi mumkin. Agar soliq organi soliq va yig'imlar to'g'risidagi qonunchilikni soliq to'lovchi uchun noqulay talqin qilsa, soliq to'lovchi kutilganidan yuqori bo'lgan soliq yukiga duch kelishi mumkin. Bundan tashqari, bu yukning ortishiga yashirin va aniq bo'lmagan soliq to'lovlarini ko'paytirib to'lash ham ta'sir qilishi mumkin; bu esa bahsli holatlarda soliq to'lovchining xavfsizlik chorasi sifatida soliq to'lovlar summasini oshirib ko'rsatishiga olib keladi.

O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksida (SK) shaxsning soliq huquqbuzarligini sodir etishdagi aybini yengillashtiruvchi holat sifatida unga taqdim etilgan shaxsiy soliq maslahati e'tirof etilgan norma mavjud. SKning 21-moddasiga ko'ra, soliq munosabatlari masalalariga oid o'z manfaatlarini shaxsan yoxud soliq maslahatchilari tashkiloti yoki boshqa vakillari orqali ifodalash (soliq agenti yoki uning mansabdor shaxsi) mumkinligi belgilab qo'yilgan. Bu norma soliq maslahatchilariga qonun bilan berilgan vakolatlar protsessual kodekslarga kiritilmagani bois amaliyotda ishlamaydi [14].

"Soliq maslahati to'g'risida"gi qonunda soliq maslahatchisiga soliq organlari, prokuratura va hatto tergov yoki sud organlarida ham soliq to'lovchining vakili sifatida ishtirok etishiga ruxsat berilgan [12]. Qonun qabul qilinganiga 18 yil bo'lishiga qaramay, shu kungacha hech qaysi protsessual kodeksda (Jinoyat kodeksi, Ma'muriy javobgarlik kodeksi, Iqtisodiy protsessual kodeks) soliq maslahatchisi vakil sifatida ishtirok etishi belgilangan bo'lmagani sababli sudlar maksimal darajada soliq maslahatchisini sudda qatnashtirmaslik pozitsiyasida turadi. Bu esa tadbirkorning sudda tezroq mag'lub bo'lishiga zamin yaratadi.

Bu ishlamayotgan normalardan biri sifatida munozarali vaziyatlarda audio va videoyozuvlarni yozib olish mumkinligi haqidagi norma keltiriladi. Protsessual kodekslarda audioga yozish huquqi va videoga olish sudyaning ruxsati bilan amalga oshirilishi belgilangan. "Soliq maslahati to'g'risida"gi qonunda esa bu soliq maslahatchisining huquqi deb belgilangan va soliq maslahati tashkiloti audio va videoga yozib olishi mumkinligi qayd etilgan. Bu huquq ham hech qaysi protsessual kodeksga kiritilmagan.

Soliq organlari ishtirokidagi barcha ishlarning ma'muriy sudlarga o'tkazilishiga oid tartib buzilmoqda, bu esa tadbirkorning ziyoniga qarorlar chiqarilishiga olib kelmoqda. Iqtisodiy sudlar tomonidan soliq organlari ishtirokida ko'rilayotgan ishlar ma'muriy sudlar yurisdiksiyasiga o'tkazilishi belgilab qo'yilgan bo'lsa-da [19], hozirda ma'muriy sudlarda bekor qilingan qarorlar to'g'ridan-to'g'ri iqtisodiy sudda ko'rib, soliq majburiyati yuklatilgan holatlar kuzatilmoqda.

Bu holatlar soliq to'lovchilar uchun huquqiy aniqlikni ta'minlash o'rniga, aksincha, qo'shimcha noaniqlik va xavotirlar keltirib chiqaradi. Soliq maslahatchilari asosida harakat qilgan taqdirda ham soliq to'lovchining javobgarlikka tortilishi soliq to'lovchilar uchun huquqiy xavflarni oshiradi hamda soliq maslahatlarini ishonchli huquqiy himoya vositasi emasligi yoki yuridik kuchining kamligini shubha ostiga qo'yadi.

Rivojlangan davlatlar tajribasini inobatga olgan holda, SKning 21-moddasini quyidagicha to'ldirishni zarur deb hisoblaymiz: birinchi navbatda, beriladigan maslahat va tushuntirish uchun javobgarlikni shu maslahatni taqdim etgan soliq organiga yuklagan holda punkt kiritish lozim. Bu soliq to'lovchilarni tushuntirishning kutilmagan o'zgarishlaridan himoya qiladi. Ikkinchidan, soliq to'lovchilarga faqat soliq qonunchiligini tushuntirish bo'yicha emas, balki muayyan shartnoma yoki bitimning qonuniyligi bo'yicha ham so'rov bilan murojaat qilish imkoniyatini beradigan punktni kiritish kerak. Bu biznes uchun huquqiy aniqlik va barqarorlikni ta'minlab, tadbirkorlik faoliyatidagi xavflarni kamaytiradi.

Soliq qonunchiligidagi noaniqliklar sharoitida soliq organlari va soliq to'lovchilar manfaatlarini muvofiqlashtirish hamda iqtisodiyot barqarorligini ta'minlashda muhim jihat — soliq xavflarini boshqarishning samarali strategiyasini ishlab chiqishdir. Soliq xavflarini samarali boshqarish tizimi nafaqat xavf manbalarini aniqlashni, balki uning turlarini va kamaytirish yo'llarini belgilashni ham o'z ichiga olishi kerak. Risklarga yo'naltirilgan yondashuv byudjet daromadlar bazasini mustahkamlash va soliq ma'murchiligini yaxshilashda asosiy yo'nalish sifatida ko'rilishi lozim. Bu g'oya asosida soliq organlari ishini tashkil etishni yaxshilash bo'yicha

chora-tadbirlar majmuasini amalga oshirishni tavsiya etamiz. Bu tavsiyalar soliq to'lovchilar uchun qulay shart-sharoitlar yaratishga qaratilgan: soliq organlari ishiga da'volarning yo'qligi, so'rovlarni tezkor ko'rib chiqish, ortiqcha to'langan soliqlar va yig'implarning o'z vaqtida qaytarilishi va hokazolar [6].

Umuman olganda, soliq organlari va soliq to'lovchilar manfaatlarini muvofiqlashtirishga qaratilgan chora-tadbirlar quyidagi vazifalarni belgilash va hal etishni o'z ichiga olishi kerak:

- soliq tizimini boshqarishning barcha darajasida qonunchilikdagi ziddiyatlarni bartaraf etish yoki ularni maksimal darajada kamaytirish;
- soliqlar va yig'implar to'g'risidagi qonunchilikka kiritiladigan o'zgarishlarni malakali ekspertizadan o'tkazish;
- soliq qonunchiligiga kiritilishi ko'zda tutilgan o'zgarishlarning jismoniy va yuridik shaxslar uchun soliq yuki miqdoriga ta'sirini to'liq baholash;
- soliq qonunchiligidagi o'zgarishlar natijasida byudjet tizimiga tushmay qolgan soliq tushumlari ko'rinishidagi yo'qotishlarni to'liq baholash;
- soliqlar va yig'implar (majburiy to'lovlar) to'g'risidagi qonunchilikni muntazam monitoring qilish va undagi ziddiyatlarni aniqlash;
- soliq to'lovchilar uchun onlayn platformalarni takomillashtirish, elektron deklaratsiyalarni qabul qilish va ko'rib chiqish jarayonlarini soddalashtirish;
- soliq organlari va to'lovchilar o'rtasida ochiq dialogni ta'minlash, maslahat berish markazlarini tashkil etish;
- soliq organlari xodimlarining mas'uliyatini oshirish, korrupsiyaga qarshi chora-tadbirlarni kuchaytirish;
- soliq boshqaruvdagi eng yaxshi xalqaro amaliyotlarni tahlil qilish va milliy tizimga moslashtirish;
- soliq to'lovchilar uchun soliq imtiyozlarini samarali taqsimlash;
- murojaat va shikoyatlarni ko'rib chiqishda ochiqlikni ta'minlash, sudsiz tartibda nizolarni hal qilish mexanizmlarini joriy etish;
- kichik biznes va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash uchun soliq stavkalarini iqtisodiy holatga va aholi manfaatlariga moslashtirish;
- jamoatchilik orasida soliq to'lashning ahamiyati haqida targ'ibot ishlarini olib borish, qonuniylikka rioya qilish madaniyatini shakllantirish.

Shunday qilib, soliqlar va yig'implar to'g'risidagi qonunchilikka kiritiladigan o'zgarishlar ham soliq to'lovchilar, ham davlat uchun xavf omili bo'lishi mumkin. Shuning uchun qonunchilikka o'zgarishlar kiritishda ularni "Pareto samaradorligi" mezoniga muvofiqligini tekshirish lozim. Bu mezonga ko'ra, hech kimga zarar yetkazmaydigan va ayrimlarga (ularning shaxsiy baholariga ko'ra) foyda keltiradigan har qanday o'zgarish yaxshilanish deb hisoblanadi.

Shu bilan birga, soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi soliq munosabatlarini muvofiqlashtirishga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan eng muhim omil — soliq qonun hujjatlaridagi ziddiyatlarni bartaraf etishdir.

Quyida soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi soliq munosabatlarini muvofiqlashtirishga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan eng muhim omillar keltirilgan:

1-jadval. Soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi munosabatlarga ta'sir qiluvchi asosiy omillar

Omillar	Tavsifi	Soliq organlariga ta'siri	Soliq to'lovchilarga ta'siri
1. Qonunchilikdagi tushunmovchiliklar	Soliq qonunchiligidagi noaniqliklar va noto'g'ri talqinlar	Soliq tushumlarini to'g'ri va o'z vaqtida nazorat qilish murakkablashadi	Soliq majburiyatlarini bajarishda xato qilish ehtimoli ortadi
2. Soliq yukining ortiqcha darajada yuqori bo'lishi	Soliq miqdorlarining haddan tashqari katta bo'lishi	Soliq yig'implarini oshirish uchun jadal nazorat qilish zarurati	Soliqdan qochish yoki yashirin faoliyat yuritishga intilish
3. Soliq tizimining murakkabligi	Soliq qonunlari va tartiblarining qiyin va tushunarsiz bo'lishi	Soliq organlari uchun nazorat jarayoni murakkablashadi	Soliq to'lovchilarda tushunmovchilik va hujjatlarni to'g'ri to'ldirishda qiyinchiliklar
4. Soliq maslahatlarining yetishmasligi	Soliq masalalari bo'yicha aniq va to'liq maslahatlar olishning cheklanganligi	Soliq organlari uchun tushuntirish va maslahat berish majburiyati ortishi	Soliq to'lovchilarning noto'g'ri maslahatlar olish orqali xato qilishlari

Soliq organlari va soliq to'lovchilarning manfaatlarini soliq madaniyatini yaxshilash orqali muvofiqlashtirishni ko'rib chiqar ekanmiz, soliq madaniyati – bu bozor iqtisodiyotiga xos, jamiyatdagi murakkab ijtimoiy-iqtisodiy hodisa ekanligini ta'kidlash joiz. Uning darajasi davlatning fiskal potensialini belgilaydi.

Soliq madaniyati fuqarolarning milliy, hududiy va mahalliy vazifalarni moliyalashtirishdagi ijtimoiy mas'uliyatini soliqlarni to'lash orqali namoyon etadi. Oddiy holda, soliq madaniyatini muhokama qilganda, mentalitet, axloq va intizom masalalari ko'tariladi. Ushbu jihatlarning mantig'i shundaki, ular soliq to'lovchilardan ham, soliq organlaridan ham o'z vazifalarini vijdonan bajarish talabini qo'yadi [7].

Soliq to'lovchilar va soliq organlari o'rtasidagi munosabatlar, jamiyatning psixologik tayyorgarligi soliqlarni to'lash zarurligini anglashga bevosita ta'sir ko'rsatadigan fikr aksiomaga aylanmagan. O'z navbatida, aholining soliq madaniyati darajasi davlat bilan munosabatlarga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Rivojlangan davlatlar bilan solishtirilganda, O'zbekistonda soliq to'lash amaliyoti va soliq to'lashga oid madaniyat asta-sekin shakllanib bormoqda. Bu holat fuqarolarning psixologik xususiyatlari bilan emas, balki tarixiy-iqtisodiy sharoitlar va mavjud tizimning bosqichma-bosqich rivojlanib borayotgani bilan izohlanadi. Umuman olganda, har qanday inson uchun o'z mehnati evaziga topgan daromadini boshqalarga ajratish oson jarayon emas. Soliqni ixtiyoriy ravishda to'lash masalasi esa o'ziga xos, murakkab mexanizmlarga ega bo'lib, tizimning ham, jamiyatning ham birgalikdagi rivojlanishini talab etadi.

Birinchi navbatda, qonunchilik texnikasining rivojlanish darajasi har doim jamiyatning huquqiy madaniyatining ishonchli ko'rsatkichi hisoblangan. Qonunchilik hujjatlarini qabul qilish va ularga tez-tez o'zgartirishlar kiritish amaliyoti (masalan, SKga har oyda sezilarli o'zgartirishlar kiritilishi) – soliq solish sohasida jamiyatimiz huquqiy madaniyati hali ham past darajada ekanligining yana bir misoli. Shuning natijasida, agar qonun chiqaruvchining o'zi hali zarur soliq madaniyati darajasiga erishmagan bo'lsa, soliq to'lovchi o'z vazifalariga mas'uliyat bilan yondoshishi mumkinmi degan savol tug'iladi.

Qonun chiqaruvchining sifatsiz ishida, avvalgidek, soliq organlari nuqtai nazaridan aybdor soliq to'lovchi bo'lib qolmoqda. Qonun chiqaruvchining ishidagi kamchiliklarni tuzatish, ya'ni o'zga vazifani bajarishga majbur bo'lgan sud tizimidir. O'zbekiston hukumati, byudjetni saqlab qolishni xohlab, avvalgidek faqat soliq to'lovchilarning itoatkorligiga umid qilmoqda. Bu vaziyatdan huquqiy, ya'ni sivilizatsiyali chiqish yo'li – mavjud ziddiyatlarni sud organlarida ko'rib chiqishdan iborat.

Ikkinchidan, ideologik jihat – soliq to'lovchi to'lagan soliqlar qaysi maqsadlarda va qanday ishlatilayotganini bilishi kerak hamda soliq tizimi bilan soliqlar hisobiga moliyalashtiriladigan davlat va mahalliy xizmatlar sifati yaxshilanishi natijasida hayot sifati yaxshilanishi o'rtasidagi bog'liqlikni aniq anglashi lozim. Ushbu masalalar ijobiy hal etilganda, soliqlar vijdonan to'lanadi, hatto soliq qonunchiligi to'liq mukammal bo'lmasa ham.

Soliq solish sohasidagi barcha muammolarni hal etish soliq organlari tizimini ham o'z ichiga olishi kerak. Soliq madaniyati – bu o'zaro bog'liq jarayon. Soliq inspektorida ham, soliq to'lovchida ham madaniyat bo'lishi zarur. Vaholanki, Soliq qo'mitasining asosiy vazifalaridan biri – soliq to'lovchilarning huquqiy madaniyatini oshirish bo'yicha ishlarni amalga oshirish, soliqqa oid huquqbuzarliklarning profilaktikasi, ularni aniqlash va bartaraf etish bo'yicha kompleks tadbirlarni bajarishdir [13].

Davlat, tadbirkorlar va fuqarolar soliq faoliyatida raqib emas, balki sheriklar bo'lishga intilishi kerak. Bizning fuqarolarimiz nazdida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Soliq qo'mitasi hanuz faqat fiskal funksiyani bajaradigan jazolovchi organ sifatida emas, aksincha haqiqiy ma'noda "Soliqchi – tadbirkorga ko'makchi" tamoyilining egasi bo'lishi zarur. Soliq to'lovchilarimiz esa o'z navbatida "insofli soliq to'lovchi"ga aylanishi kerak. Shundagina soliq organlari "Soliq xizmati – insofli soliq to'lovchilarning ishonchli hamkori" tamoyili asosida qarama-qarshiliklar va ziddiyatlarni bartaraf etib, insofli soliq to'lovchilarning huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilishi kuchaytiriladi, soliq nazorati mexanizmlari yanada samarali va adolatli yo'lga qo'yiladi. Bu orqali soliq to'lovchilar bilan soliq organlari o'rtasida ishonchli va o'zaro manfaatli munosabatlar shakllanadi, shuningdek soliq tizimida shaffoflik va qonuniylik ta'minlanadi.

Prezidentimiz ta'kidlaganlaridek: "Umuman, soliqchilar o'z dunyoqarashini o'zgartirib, mahalladagi katta imkoniyatlarni ishga solishi, faqat va faqat tadbirkorlarga sharoit qilib berishlari lozim bo'ladi. Shuningdek, alohida ochiq-oshkora platforma yaratib, soliqchilar ko'rsatgan xizmatlar sifatiga tadbirkorlarning o'zi baho beradigan tizimni yo'lga qo'yish lozim" [21].

Fuqarolarning soliq qonunchiligi talablarini ixtiyoriy va ongli ravishda bajarishga tayyorlik darajasi Soliq qo'mitasi organlarining jamoatchilik tasavvurida qanchalik xolis, samarali va ta'sirchan faoliyat olib borishiga bevosita bog'liq. Soliqlarni to'g'ri to'lash hamma uchun foydalidir. Byudjetga soliqlarni to'g'ri to'lagan holda, soliq to'lovchi o'z to'lovlarini optimallashtiradi va jarimalar, qo'shimcha hisob-kitoblar hamda moliyaviy sanksiyalar bilan bog'liq yo'qotishlarni kamaytiradi. Soliq qo'mitasi barcha to'lovlarni belgilangan talablarga qat'iy muvofiqlikda amalga oshirilishini ko'zlaydi, chunki har qanday tartibli faoliyat eng yaxshi natijalarni beradi. Buning barchasi soliq organlari tomonidan tushuntirish ishlarini olib borishni, shuningdek to'plangan soliq tartibga solish tajribasini umumlashtirishni va bu asosda, ko'p yillik jahon soliq faoliyati amaliyotini inobatga olgan holda, mamlakat soliq xizmati rivojlanishining istiqbolli yo'nalishlarini belgilash zarurligini nazarda tutadi [8].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Soliq organlari va soliq to'lovchilar bilan adolatli munosabatlarni yo'lga qo'yishning asosiy maqsadi ularning amaldagi soliq solish jarayonini ijobiy qabul qilishi, shuningdek soliqlarni o'z vaqtida to'lashga roziligini ta'minlash bo'lishi kerak. Bunda asosiy urg'u soliq solish jarayonining shaffofligi, qonunchilikka rioya qilishning aniqligi va soliq yukining adolatli taqsimlanishiga beriladi.

Soliq organlari tomonidan soliq to'lovchilarga ishonchli va xolis munosabat ko'rsatilishi, ularning qonuniy manfaatlari himoya qilinishi orqali soliq solish jarayoniga nisbatan ishonch ortadi. Bunday maqsadga muvaffaqiyatli erishish quyidagilarni talab etadi:

- soliq solishning hozirgi holatiga jamoatchilik fikri va munosabatini o'rganish hamda hisobga olish;
- soliq solish sohasida qarorlar qabul qilishga soliq to'lovchilarni jalb etish;
- aholi va soliq to'lovchilarning xabardorlik darajasini oshirish;
- qonunchilikni takomillashtirish va xavflarni kamaytirish;
- axborot-kommunikatsiya xizmatlarini takomillashtirish;
- doimiy soliq ta'limini joriy etish;
- soliq madaniyatini yuksaltirish.

Soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasida adolatli hamda hamohang munosabatlarni yo'lga qo'yish nafaqat soliq tizimining samaradorligini oshiradi, balki umumiy iqtisodiy barqarorlik va jamiyat farovonligini ta'minlashga xizmat qiladi. Bunda har ikki tomonning manfaatlarini hisobga olish, ochiq muloqot va hamkorlikka asoslangan yondashuv muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday hamkorlik, adolatli yondashuv va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish orqali soliq tizimi nafaqat qonunchilik talablariga, balki zamonaviy iqtisodiy voqeliklarga mos keluvchi holda rivojlanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Timofeyeva, I. Yu. (2011). Nalogovaya bezopasnost gosudarstva, biznesa i obshchestva: konsepsiya i metodologiya. Avtoreferat dissertatsii.
2. Korovyakovskiy, D. G. (2013). Pravovoye obespecheniye informatsionnoy bezopasnosti v nalogovykh organakh. Avtoreferat dissertatsii.
3. Batarin, A. A., & Sorokin, A. A. (2016). Novyy poryadok primeneniya kontrolno-kassovoy texniki: realnost i perspektivy. Nalogovaya politika i praktika, № 2 (158), 30–35.
4. Advokatova, A. S. (2016). Nalogovyy kontrol primeneniya nalogovykh lgot i osvobozhdeniy pri realizatsii mer sotsialnoy podderzhki naseleniya. Ekonomika. Nalogi. Pravo, № 2, 151–158.
5. Goncharenko, L. I., & Advokatova, A. S. (2016). Sovremennyye formy nalogovogo kontrolya kak instrument obespecheniya byudzhethoy ustoychivosti. Innovatsionnoye razvitiye ekonomiki, № 6(36), 129–135.
6. Chernik, D. (2021). Vzaimosvyaz modeley povedeniya nalogoplatelshchikov i nalogovogo kontrolya. Ekonomika. Nalogi. Pravo, 10(5), 148–157.
7. Naydenova, T. A., & Novokshonova, Ye. N. (2022). Nalogovaya kultura kak neobkhodimoye usloviye obespecheniya napolnyaemosti byudzheta. Vestnik Buryatskogo gosudarstvennogo universiteta: Ekonomika i menedzhment, (1), 34–45.
8. To'lakov, U. (2024). Raqamli iqtisodiyot sharoitida soliq ma'muriyatchiligini raqamlashtirishning xorij tajribasi. Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari, 2(3), 10–22.
9. To'lakov, U. (2024). Soliq yuki soliq tizimining qanchalik samarali ekanligini aniqlovchi muhim mezon. Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot, 2(9), 143–151.
10. To'lakov, U., & Bo'ronov, I. (2024). Sun'iy intellektning buxgalteriya sohasidagi istiqbollari. Qo'qon universiteti xabarnomasi, 11(11), 29–32.
11. O'zbekiston Respublikasining 1997-yil 29-avgustdagi "Davlat soliq xizmati to'g'risida"gi 474-I-son Qonuni.
12. O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 21-sentyabrdagi "Soliq maslahati to'g'risida"gi O'RQ-55-son Qonuni (o'z kuchini yo'qotgan).
13. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 17-apreldagi "O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi to'g'risida"gi Nizom. VM-320-son qaroriga 1-ilova.
14. O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 30-dekabrda "O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi" O'RQ-599-son Qonuni.
15. O'zbekiston Respublikasining 2022-yil 4-avgustdagi "Soliq maslahatiga oid faoliyat to'g'risida"gi O'RQ-787-son Qonuni.
16. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 30-oktyabrdagi "Yashirin iqtisodiyotni qisqartirish va soliq organlari faoliyati samaradorligini oshirish bo'yicha tashkiliy chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-6098-son Farmoni.
17. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 30-sentyabrdagi "Soliq maslahati sohasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4846-son Qarori.
18. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 7-yanvardagi "Soliq xavfini boshqarish, soliq xavfi mavjud soliq to'lovchilarni (soliq agentlarini) aniqlash va soliq tekshiruvlarini tashkil etish va o'tkazish to'g'risida"gi VM-1-son Qarori.

19. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 4-sentyabrdagi "O'zbekiston Respublikasi Prezidentining tadbirkorlar bilan 2023-yildagi ochiq muloqotida belgilangan vazifalarni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-292-son Qarori.
20. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Soliq qo'mitasining 2023-yil yakunlari hisobotidan.
21. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning tadbirkorlar bilan ochiq muloqot shaklida o'tkazilgan uchrashuvdagi "Tadbirkorlik rivojini yanada yuksak bosqichga ko'tarish – ustuvor vazifamizdir" mavzusidagi nutqi.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100